

International
Commission
of Jurists

P.O. Box 91
Rue des Bains 33
CH 1211 Geneva 8
Switzerland

t +41 22 979 38 00
f +41 22 979 38 01
www.icj.org

President

Prof. Robert Goldman, United States

Vice-Presidents

Prof. Carlos Ayala, Venezuela
Justice Radmila Dragicevic-Dicic, Serbia

Executive Committee

(Chair) Justice Azhar Cachalia, South Africa
Justice Sir Nicolas Bratza, United Kingdom
Dame Silvia Cartwright, New Zealand
Ms Roberta Clarke, Barbados Canada
Mr Shawan Jabarin, Palestine
Ms Hina Jilani, Pakistan
Mr Belisario dos Santos Junior, Brazil
Justice Sanji Monageng, Botswana

Executive Committee Alternates

Prof. Marco Sassoli, Switzerland
Justice Stefan Trechsel, Switzerland

Other Commission Members

Prof. Kyong-Wahn Ahn, Republic of Korea
Ms Chinara Aidarbekova, Kyrgyzstan
Justice Adolfo Azcuna, Philippines
Mr Muhannad Al-Hassani, Syria
Mr Abdelaziz Benzakour, Morocco
Mr Reed Brody, United States
Prof. Miguel Carbonell, Mexico
Justice Moses Chinhengo, Zimbabwe
Prof. Sarah Cleveland, United States
Justice Martine Comte, France
Mr Gamal Eid, Egypt
Mr Roberto Garretón, Chile
Prof. Jenny E. Goldschmidt, Netherlands
Prof. Michelo Hansungule, Zambia
Ms Gulnora Ishankhanova, Uzbekistan
Ms Imrana Jalal, Fiji
Ms Jamesina Essie L. King, Sierra Leone
Justice Kalthoum Kennou, Tunisia
Prof. David Kretzmer, Israel
Prof. César Landa, Peru
Justice Ketil Lund, Norway
Justice Qinisile Mabuzza, Swaziland
Justice José Antonio Martín Pallín, Spain
Prof. Juan Méndez, Argentina
Justice Charles Mkandawire, Malawi
Mr Kathurima M'Inoti, Kenya
Justice Yvonne Mokgoro, South Africa
Justice Tamara Morschakova, Russia
Justice Willy Mutunga, Kenya
Justice Egbert Myjer, Netherlands
Justice John Lawrence O'Meally, Australia
Ms Mikiko Otani, Japan
Justice Fatsah Ouguerouz, Algeria
Dr Jarna Petman, Finland
Prof. Mónica Pinto, Argentina
Prof. Victor Rodriguez Rescia, Costa Rica
Judge Michèle Rivet, Canada
Mr Alejandro Salinas Rivera, Chile
Mr Michael Sfar, Israel
Justice Ajit Prakash Shah, India
Justice Kalyan Shrestha, Nepal
Ms Ambiga Sreenevasan, Malaysia
Mr Wilder Tayler, Uruguay
Justice Philippe Texier, France
Justice Lillian Tibatemwa-Ekirikubinza, Uganda
Prof. Rodrigo Uprimny Yepes, Colombia

Jego Ekscelencja
Andrzej Duda
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
ul. Wiejska 10
00-902 Warszawa
Polska

11 lipca 2018 r.

27 sędziów Sądu Najwyższego zmuszanych do przejścia w stan spoczynku

Szanowny Panie Prezydencie,

Międzynarodowa Komisja Prawników (ICJ), jej Centrum na rzecz Niezależności Sędziów i Prawników (CIJL) oraz niżej podpisani sędziowie czynni i w stanie spoczynku pełniący funkcje komisarzy i honorowych członków ICJ wyrażają sprzeciw wobec zmuszania do przejścia w stan spoczynku 27 z 72 sędziów Sądu Najwyższego, w tym Pierwszej Prezes Małgorzaty Gersdorf, i apelują do Pana, Panie Prezydencie, o natychmiastowe podjęcie działań w celu przywrócenia niezależności sądów poprzez przywrócenie tych sędziów do służby czynnej.

Otrzymaliśmy informacje, że usunięcie sędziów z urzędu było oparte na przepisach znowelizowanej ustawy o Sądzie Najwyższym, które z mocą od 3 lipca zmieniły wiek przejścia w stan spoczynku sędziów tego sądu z 70 na 65 lat. Sędziowie Sądu Najwyższego mogą składać do Prezydenta RP wnioski o przedłużenie okresu służby czynnej o trzy lata, przy czym takie przedłużenie możliwe jest dwukrotnie. Nowa ustawa nie określa żadnych kryteriów decyzji w tym względzie, nie przewiduje również możliwości jej zaskarżenia.

Jesteśmy głęboko zaniepokojeni tym, że do faktycznego usunięcia jednej trzeciej sędziów Sądu Najwyższego, któremu towarzyszyła daleko idąca uznaniowość decyzji powierzonych Pana urzędowi, Panie Prezydencie, doszło z naruszeniem standardów międzynarodowego prawa praw człowieka, w tym prawa do rzetelnego procesu, jak również w sprzeczności z podstawowymi zasadami praworządności.

Niezawisłość sędziowska i podział władz to fundamenty rządów prawa. Międzynarodowe standardy takie jak Podstawowe Zasady Niezawisłości Sądownictwa ONZ podkreślają, że niezawisłość sędziowska jest podstawowym warunkiem promowania praw człowieka i zachowania rządów prawa. Zgromadzenie Ogólne ONZ w Rezolucji 65/213 z 1 kwietnia 2011 r. potwierdziło, że niezależne

i bezstronne sądownictwo ma zasadnicze znaczenie dla ochrony praw człowieka, praworządności, dobrych rządów i demokracji.

Nieusuwalność sędziów jest głównym filarem sędziowskiej niezawisłości. Sędziowie mogą być złożeni z urzędu jedynie w nadzwyczajnych przypadkach, takich jak poważne naruszenie zasad postępowania lub niezdolność do czynnej służby. Dopuszczalne jedynie w takich wyjątkowych przypadkach odwołanie sędziego musi przebiegać zgodnie z międzynarodowymi standardami prawa do rzetelnego procesu, w tym prawa do kontroli decyzji o odwołaniu przez niezależny organ. Sędziowie nigdy nie mogą być usuwani w związku z orzeczeniami, jakie wydali w trakcie zgodnego z prawem piastowania urzędu. Procedury odwołania sędziów przyznające organom władzy wykonawczej, takim jak Prezydent RP, prawo do arbitralnego podejmowania decyzji, czy dany sędzia może, czy nie może kontynuować sprawowania urzędu, naruszają zasadę podziału władzy i niezawisłości sędziowskiej.

Przypominamy, że Zasada 12. Podstawowych Zasad Niezawisłości Sądownictwa ONZ potwierdza, iż „[s]ędziowie, bez względu na to, czy powoływani, czy wybierani, powinni mieć zagwarantowane kadencje do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego lub wygaśnięcia okresu kadencji, jeśli taki jest ustanowiony”. Zasada 18. z kolei stanowi, że „sędziowie mogą być usunięci z urzędu lub zawieszeni jedynie ze względu na niezdolność do sprawowania urzędu lub zachowanie czyniące sędziego niezdolnym do dalszego sprawowania urzędu”. Komitet Ministrów Rady Europy w Rekomendacji CM/Rec(2010)12 dla państw członkowskich o sędziach: niezawisłości, efektywności i odpowiedzialności wskazał, że „nienaruszalność kadencji oraz nieusuwalność są kluczowymi elementami sędziowskiej niezawisłości. Sędziowie powinni mieć zatem zagwarantowaną możliwość pełnienia urzędu do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego, o ile taki jest ustanowiony. [Ponadto,] odwołanie sędziego z urzędu może nastąpić jedynie w przypadku popełnienia poważnych, określonych w prawie deliktów dyscyplinarnych lub przestępstw, lub wówczas, gdy sędzia nie może dłużej pełnić służby czynnej. Wcześniejsze przejście w stan spoczynku powinno być możliwe tylko na prośbę sędziego lub ze względów medycznych” (par. 49-50).

W świetle tych standardów nic nie usprawiedliwia retroaktywnego narzucenia obowiązkowego wieku emerytalnego, prowadzącego do przerwania służby czynnej powołanych bezterminowo sędziów, zwłaszcza w warunkach nieograniczonej dyskrecjonalności decyzji podejmowanych przez władzę wykonawczą. Wręcz przeciwnie, taka sytuacja dodatkowo narusza inne z Podstawowych Zasad Niezawisłości Sądownictwa ONZ, w tym te, zgodnie z którymi „obowiązkiem wszystkim instytucji, rządowych i innych, jest poszanowanie niezawisłości sędziowskiej” (zasada 1), „sędziowie powinni decydować w sprawach przed nimi zawisłych w sposób bezstronny, na podstawie faktów i zgodnie z prawem, bez jakichkolwiek ograniczeń, niewłaściwych wpływów, zachęt, presji, gróźb lub ingerencji, bezpośrednich lub pośrednich, z jakiegokolwiek strony i z jakiegokolwiek powodu” (zasada 2) oraz „niedopuszczalna jest jakakolwiek nieodpowiednia i bezpodstawa ingerencja w działanie wymiaru sprawiedliwości” (zasada 4).

Ponadto, z całym szacunkiem chcielibyśmy zwrócić Pańską uwagę na podobną sprawę Baka przeciwko Węgrom, w której Wielka Izba Europejskiego Trybunału Praw Człowieka podkreśliła „rosnącą wagę przywiązywaną w instrumentach międzynarodowych i Rady Europy, a także w orzecznictwie międzynarodowych trybunałów i praktyce innych organów międzynarodowych do proceduralnej rzetelności w sprawach dotyczących usunięcia lub odwołania sędziów, w tym możliwości interwencji organu niezależnego od władzy wykonawczej i ustawodawczej w odniesieniu do każdej decyzji wpływającej na pozbawienie sędziego urzędu” (par. 121). Trybunał uznał, że odwołanie Prezesa Sądu Najwyższego „trudno pogodzić ze szczególnym uwzględnieniem charakteru funkcji władzy sądowej jako niezależnej władzy państwowej oraz z zasadą nieusuwalności sędziów, która – zgodnie z orzecznictwem Trybunału oraz instrumentami

międzynarodowymi i Rady Europy – jest kluczowym elementem zachowania niezależności sądownictwa” (par. 172).

Odnotowujemy także, iż Specjalny Sprawozdawca ONZ ds. niezależności sądownictwa w odniesieniu do nowej polskiej ustawy o Sądzie Najwyższym stwierdził, że “te drakońskie środki podważają zarówno gwarancje nieusuwalności sędziów orzekających w Sądzie Najwyższym, jak i niezależność tego Sądu w ogóle. Przymusowe usunięcie grupy sędziów bez związku z ich indywidualną sytuacją czy zachowaniem stanowi rażące naruszenie zasady bezpieczeństwa urzędu sędziowskiego” (raport dla Rady Praw Człowieka ONZ, czerwiec 2018 r., par. 55).

Wreszcie pragniemy wskazać, że, jak wzywali do tego liczni eksperci i organizacje społeczeństwa obywatelskiego, w tym ICJ, Komisja Europejska uznała obecną sytuację za podważającą “zasadę niezależności sędziowskiej, w tym nieusuwalności sędziów” i uruchomiła procedurę zawieszenia prawa głosu Polski jako członka UE na podstawie art. 7 Traktatu o Unii Europejskiej.

My, niżej podpisani prawnicy, wzywamy Waszą Ekszelencję do podjęcia natychmiastowych działań w celu przywrócenia niezależności sądownictwa poprzez przywrócenie do służby czynnej sędziów Sądów Najwyższego zmuszonych do przejścia w stan spoczynku, wdrożenie rekomendacji Komisji Europejskiej w zakresie reformy sądownictwa oraz podjęcie działań w celu uchylecia nowelizacji ustawy o Sądzie Najwyższym uderzającej w sam rdzeń niezawisłości sędziowskiej.

Z poważaniem

- Sędzia Adolfo Azcuna, były sędzia Sądu Najwyższego Filipin,
- Sędzia Solomy Balungi Bossa, ugandyjski sędzia Międzynarodowego Trybunału Karnego,
- Sędzia Ian Binnie, sędzia w stanie spoczynku Sądu Najwyższego Kanady,
- Sędzia Azhar Cachalia, sędzia Najwyższego Sądu Apelacyjnego Republiki Południowej Afryki,
- Dame Silvia Cartwright, była sędzia Wysokiego Sądu Nowej Zelandii i Nadzwyczajnej Izby Sądowej w Sądach Kambodży,
- Sędzia Moses Chhengo, sędzia Wysokiego Sądu Botswany,
- Sędzia Martine Comte, była prezes Sądu Apelacyjnego w Orleanie, Francja,
- Sędzia Radmila Dracigevic-Dicic, Prezes Najwyższego Sądu Apelacyjnego, sędzia Sądu Najwyższego Serbii,
- Sędzia Elizabeth Evatt, była prezes Sądu Rodzinnego Australii,
- Sędzia Claire L’Heureux-Dubé, były sędzia Sądu Najwyższego Kanady,
- Sędzia Paul J. G. Kapteyn, były sędzia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości,
- Sędzia Michael Kirby, były sędzia Wysokiego Sądu Australii i były przewodniczący Międzynarodowej Komisji Prawników,
- Sędzia Kalthoum Kennou, sędzia Sądu Kasacyjnego Tunezji,
- Sędzia Ketil Lund, była sędzia Sądu Najwyższego Norwegii,
- Sędzia Qinisile Mabuza, sędzia Sądu Najwyższego Suazi,
- Sędzia Egbert Myjer, była sędzia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka,
- Sędzia Michèle Rivet, była prezes Trybunału Praw Człowieka w Quebecu,
- Sędzia Kalyan Shrestha, były prezes Sądu Najwyższego Nepalu
- Sędzia Philippe Texier, sędzia Francuskiego Sądu Kasacyjnego,
- Sędzia Lillian Tibatemwa-Ekirikubinza, sędzia Sądu Najwyższego Ugandy,
- Sędzia Stefan Trechsel, były sędzia ad litem Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii,
- Dr Rodrigo Uprimny Yepes, były sędzia Sądu Konstytucyjnego Kolumbii.